

[https://doi.org/10.36273/2076-9555.2025.11\(352\).48-52](https://doi.org/10.36273/2076-9555.2025.11(352).48-52)
УДК 050.44Хобі(477):001.891.3](045)

Наталія Романюк,

кандидатка наук із соціальних комунікацій,
доцентка кафедри медіапродюсування та видавничої справи
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка
n.romaniuk@kubg.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-9225-2955>

Рубрика "З минулого" журналу "Хобі" як спосіб популяризації української культури та джерельна база для дослідників

Статтю присвячено дослідженню контенту журналу "Хобі", що виходив протягом 2005—2008 рр. і лише нещодавно став предметом наукової уваги.

Наголошено, що часопис був унікальним за наповненням і цільовим призначенням, позиціонував себе як "журнал для всіх поколінь" про "світ наших захоплень".

Розглянуто тематичне наповнення рубрики "З минулого". Констатовано, що цей розділ є важливим, з одного боку, у змістовому аспекті, адже в ньому публікували репортажі, есе, нариси, інтерв'ю, що стосувалися краєзнавства, історії, літератури, живопису, видавничої справи України; з іншого — як майданчик для оприлюднення творчих напрацювань талановитих дописувачів журналу "Хобі".

Зауважено, що постійним автором рубрики "З минулого" був В. Панченко, також у ній друкували розвідки Л. Куценка, І. Кочергіна, Н. Гончарової та інших.

Підсумовано, що багатоаспектні за тематикою нариси рубрики "З минулого" сприяли популяризації української культури та заохочували до вивчення рідної історії, а нині можуть слугувати джерельною базою для дослідників.

Ключові слова: всеукраїнський журнал "Хобі"; рубрика "З минулого"; журнальні видання України 2000-х рр.; краєзнавство; дослідження української культури; В. Панченко

Постановка проблеми. Всеукраїнський журнал "Хобі" виходив друком упродовж 2005—2008 рр., об'єднував авторів з різних куточків України, публікував статті щодо дозвілля й захоплень видатних сучасників і персоналій минулого. Часопис був унікальним за наповненням і цільовим призначенням та позиціонував себе як "журнал для всіх поколінь" про "світ наших захоплень". Видання створювала команда з різних місць України, ядро якої перебувало в Кропивницькому (тоді Кіровограді) та Києві. Одним із найважливіших і найцікавіших складників часопису була рубрика "З минулого", у якій друкували репортажі, есе, нариси з краєзнавства, історії, літератури, видавничої справи, живопису тощо.

Журнал не мав електронної версії, його підшивки наявні лише в поодиноких бібліотеках і приватних зібраннях, тож зміст публікацій майже не перебував у полі зору науковців. Водночас шпальти часопису містять цінні напрацювання В. Панченка — відомого українського літературного критика, літературознавця, письменника; Л. Куценка, І. Кочергіна та ін., які можуть бути цікавими дослідникам творчого доробку цих авторів і суміжних тем.

Аналіз досліджень і публікацій. Журнал "Хобі" донедавна не становив предмета уваги науковців. Минулого року вийшла перша стаття, у якій досліджено тематичну палітру та жанрову специфіку часопису [16], проте цього матеріалу недостатньо для всебічного вивчення характерних особливостей цього всеукраїнського періодичного видання. Джерельною базою дослідження слугував 31 випуск журналу "Хобі" та неопубліковане інтерв'ю з його редактором В. М'ятовичем.

Мета статті — виявити та проаналізувати особливості змісту часопису "Хобі"; дослідити тематику публікацій рубрики "З минулого" для популяризації видання серед широкого загалу; ввести в науковий обіг фактичний матеріал щодо творчого доробку В. Панченка.

Виклад основного матеріалу дослідження. Більшість публікацій, що побачили світ у рубриці "З минулого" журналу "Хобі", було присвячено уславленим особистостям, пов'язаним з українським словом, мистецтвом, культурою, наукою й технікою.

Зокрема, В. Панченко писав про "літописця українського відродження" Є. Чикаленка; автора гімну України П. Чубинського; феміністку та

літераторку Н. Кобринську; златопільські сторінки життя М. Зерова; мешканців різних поколінь родинного гнізда Тобілевичів; "поетолікаря" з Ялти С. Руданського; українського поета XVIII ст. С. Климовського; дослідника місцевості, де колись жив автор, Ф. Плотніра; "утомленого людьми" М. Коцюбинського в Кононівці; про майстрів пензля І. Сошенка та М. Ге; одного з власників мастки в Качанівці В. Тарновського; українського авіатора Л. Мацієвича.

Л. Куценко присвятив публікацію пристрасті українського лірика Олександра Олеся до риболовлі, О. Балабко — М. Башкірцевій. З-під пера І. Кочергіна вийшла стаття про О. Поля, а Н. Гончарової — про музей на Харківщині, який називали сільським Ермітажем.

Частина зазначених місць разом зі згадками про їхніх видатних мешканців нині опинилася в окупації, тож вкрай важливо зберегти національну пам'ять, відтворену у змістовних і цікавих статтях журналу "Хобі".

Непересічні особистості героїв публікацій розкрито саме крізь призму їхніх захоплень, справ для душі, поклику, що увиразнює багатство й розмаїття української історії та культури. Відомі зі шкільних років (а для когось — невідомі) персоналії ставали ближчими до читача: класики не лише писали тексти, а й рибалили, збирали старовину чи фольклор, мали різноманітні хобі.

Редактор журналу, коментуючи започаткування розділу "З минулого", зазначав: "Ця рубрика з'явилася не випадково. У всі часи були диваки, які вигадували для себе захоплення, й ми бачили одним із своїх завдань розповідати про них на сторінках журналу. Рубрика стала популярною значною мірою завдяки тому, що серед її авторів був відомий літературознавець, науковець і політик Володимир Панченко. Як кожна неординарна людина він мав купу захоплень, одне з яких — мандрівки нашою країною. Щоразу він повертався додому з невідомою досі інформацією про відомих письменників, художників, меценатів, історичні та архітектурні пам'ятки" [6].

Розповіді про видатних осіб часто були вплетені в подорожні нариси, тож створювався певний палімпсест: місце, яким воно поставало за часів певного діяча, та місце, яким його в літературних мандрах побачив В. Панченко. Часто автор знаходив уже не знані місця-будівлі, а лише їхні руїни чи майже забуті спогади.

Постійний автор рубрики "З минулого" зазначав: "Коли їздиш по Україні, відчуваєшся інколи в ролі Гамлета, який із сумом констатував: "порвався зв'язок часів". Більшовизм, який свого часу оголосив "війну — палацам!", таки багато чого порушував. І справа не лише в пониженнях палацах, парках, "дворянських гніздах"; справа ще й у тому, що було перервано історичну, культурну тяглість. Тепер той "зв'язок часів" доводиться відновлювати, хоча це й важко, тому що травми історичної пам'яті заліковуються дуже нелегко" [15].

Один із перших матеріалів рубрики "З минулого" — "Українець, який відмовився від булави" — присвячено "літописцю українського відродження" Є. Чикаленку, автору "Розмов про сільське господарство" та видавцеві газети "Рада": "Євген Харлампійович був азартною людиною. Якщо хобі — це захоплення, то тут якраз у захопленні вся річ. Йому було цікаво робити неможливе". На запитання, чи існувала для Є. Чикаленка якась межа між захопленням і сенсом життя, В. Панченко відповів: "Тут часом важко відділити одне від одного. Скажімо, в Перешорах він записував колядки, щедрівки, пісні, згодом видав їх окремою книжкою під назвою "Триста найкращих пісень". Як ви гадаєте, це хобі, чи щось, може, більше? Якщо й хобі, то таке, яке "працювало" на верховну ідею Чикаленка, а для нього такою верховною ідеєю була Україна" [13].

У літньому номері 2006 р. вийшла стаття В. Панченка "Добрий ангел", присвячена покровителю Т. Шевченка художникові І. Сошенку. Читаємо, як описує його наприкінці життя учень М. Стороженко: "Усі — й старі, й молоді — його дуже поважали, бо він був людина тиха та до усякого прихильна" [8].

У нарисі "Євангеліє від Миколи Ге" про художника, який був "онуком француза, сином українки", В. Панченко дослідив частину життя митця, пов'язану з нашою країною: українську галузку його генеалогічного дерева, навчання в Києві та період, який сім'я М. Ге провела на хуторі в Чернігівській губернії. У вступній частині Володимир Євгенович наголошував: "Професор Юрій Шевельов вважав, що ім'я Ге "безпідставно цілком приписане до мистецтва російського", адже він "був однією з центральних постатей українського мистецтва другої половини попереднього століття, якщо не просто центральною" [9].

У першому номері часопису "Хобі" за 2007 р. В. Панченко постав уже не як дослідник життя

уславлених персоналій, а як герой інтерв'ю: "У подорожах мене найбільше цікавлять історії людей, переплетіння долі". Багато персонажів статей і нарисів літературознавця — це люди пера й пензля, особливий інтерес для нього також становили місця в Україні, з якими ці персоналії пов'язані. Так само і в інтерв'ю переплелися захоплення В. Панченка: книжки (зокрема приватна колекція в Києво-Могилянській академії), мандри та непересічні постаті. "Створити більш-менш виразну картину історичного мережива України, з'єднати минуле і сучасне, знайти обірвану ниточку історії, "доточити" її до сьогодення — таку чітко осмислену мету має Володимир Панченко" [7].

У нарисі "Пристрасті Василя Тарновського" головних героїв два: один із власників маєтку в Качанівці Василь Васильович і палацо-парковий комплекс. Усе свідоме життя В. Тарновський збирав старожитності, твори мистецтва тощо: "Його життєва місія виявилася в іншому: він залишив після себе Качанівку та музей у Чернігові. І хіба цього мало?". Сучасники не завжди однозначно оцінювали його колекцію, однак саме в ній зберігалися кілька картин, офортів і рисунків Т. Шевченка, а наприкінці життя П. Куліш подбав, "щоб його архів узяв до себе саме Василь Тарновський" [11].

У публікації "Сила чорноземна наш Чубинський..." В. Панченко по-новому відкрив автора слів українського гімну. Окрім відомих для кожного українця рядків, П. Чубинський залишив вагому видавничу й етнографічну спадщину. Протягом 1870-х рр. збирав легенди, загадки, прислів'я, чаклування, народний щоденник, казки міфічні й побутові, весільні обряди, пісні побутові й обрядові, народні юридичні звичаї, етнографічно-статистичні дані, огляд українських говірок, опис житла, їжі й одягу українців, євреїв і поляків. Загалом вийшло друком сім томів праці "Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западно-Русский край". А "під дахом" Південно-Західного відділу Російського географічного товариства фактично легалізувалася діяльність "громади", через що він, за словами одного з царських високопосадовців, перетворився на "центральный комітет української партії" [12].

Зі статті "Феміністка" читачі журналу "Хобі" дізналися про першу українську феміністку та літераторку Н. Кобринську з Болехова, український жіночий альманах "Перший вінок", виданий "заходами й коштом" двох жінок — 32-річної Наталі Кобринської і 38-річної Олени

Пчілки", творчі й громадські зв'язки із наддніпрянською Україною [14].

У "Новомиргородських етюдах. Інтродукція" В. Панченко розповів про містечко Новомиргород-Златопіль у контексті його розвитку як прикордоння, "столиці" Нової Сербії, у XVIII ст., а також про златопільські сторінки життя М. Зерова [10].

Цінний творчий доробок, опублікований у рубриці "З минулого", — це розвідки, над якими автори працювали не один день, адже кожна потребувала ретельного дослідження. Далі приділимо увагу статтям кількох інших авторів, що виходили в цій рубриці в поодиноких випусках часопису "Хобі".

Літературознавець Л. Куценко розповів про "полум'яну пристрасть" українського лірика Олександра Олеся до риболовлі: "...він ладен був кинути геть усе й утекти з Праги десь на Сазаву, Млекоєди чи до Ледача, аби на день чи на кілька усамітнитися з вудочками над затокою або ставом". Історія любові до риболовлі наприкінці життя письменника тісно переплелася з іншою — стосунками із М. Фабіяною та народженням спільного сина Олександра. "Сьогодні весь ранок робив коректуру, збігав на пошту, а потім на риболовлю. О, якби Ви бачили, які риби у мене на гачку!" — писав із захватом у листі Олесь [5].

В одному з випусків йшлося про музей у с. Пархомівці на Харківщині, історія якого почалася з того, що молодий учитель історії П. Луньов разом з учнями організував у школі художню галерею. З часом вона переросла у музей, колекцію якого становили картини, старовинні книги, ікони, керамічні вироби, прикраси. Під його приміщення навіть виділили триповерховий будинок XVIII ст. [3].

Ще одна непересічна особистість, портрет якої постав перед читачами "Хобі" з-під пера І. Кочергіна, — О. Поль, громадський діяч, підприємець, меценат та ініціатор багатьох проєктів. Він зібрав велику колекцію старожитностей, зокрема козацької зброї, відкривав родовища залізної руди, аспіду та графіту, долучився до спорудження мосту через Дніпро й будівництва залізничного сполучення через Катеринослав [4].

У рубриці "З минулого" побачив світ уривок з книжки "З Ніци до Мужена. Від Башкирцевої до Винниченка" О. Балабка під назвою "Від Кочубеїв до Кочубеїв" — "променад" з художницею М. Башкирцевою" [1].

Варто зазначити, що окремі публікації цієї тематики виходили також і в інших виданнях. Наприклад частина публікацій В. Панченка по-

бачила світ у газетах "Народне слово", "День", "Говорить і показує Україна". А більшість його текстів, опублікованих у журналі "Хобі", згодом вийшли друком під палітуркою книги "сучасного пілігрима" "Сонячний годинник" [2].

За три роки випуску в часописі надруковано статті й про кількох російських діячів. У контексті нинішньої війни РФ проти України логічними стануть запитання щодо їх доцільності, однак слід враховувати період виходу часопису (2005—2008) і контекст, у якому автори висвітлювали певні теми: як російські діячі були пов'язані з Україною та зазнавали українського впливу, які місця були їхніми колицками чи стали домітками тощо.

Окремі статті, що перегукуються з тематикою рубрики "З минулого", потрапляли до інших розділів. Наприклад, у рубриці "Скарби" вийшла стаття В. Панченка про Глодоський скарб та його відкривача В. Чухрія; у "Мандрівках" — публікація "В Оук-Парк до Хемінгуей". У рубриці "Пізнаваймо Україну" оприлюднено

статті "Екскурсія музеєм Бориса Грінченка" Н. Павленко та "Фортеця мого дитинства" О. Снітовського.

Висновки. Завдання, які ставили перед собою творці журналу "Хобі", наповнюючи рубрику "З минулого", на наш погляд, збігаються з баченням В. Панченка: "Моя нинішня місія — просвітительська. Я щось відкриваю, щось доповнюю і намагаюся це популяризувати, тому що наукові розвідки дуже часто залишаються у вузькому колі. А моє завдання — розімкнути коло, щоб достукатися до чимширшого кола читачів і слухачів" [7].

Нариси рубрики "З минулого" стосувалися літератури, живопису, видавничої справи, краєзнавства, історії України й, завдяки публікації не у спеціалізованих наукових часописах, а в журналі про світ людських захоплень, потрапляли в поле зору читачів із різними інтересами, підтримуючи зв'язок часів. Нині ці публікації можуть слугувати цінною джерельною базою для дослідників.

Список бібліографічних посилань

1. Балабко О. Від Кочубеїв до Кочубеїв. *Хобі*. 2008. Червень. С. 56—73.
2. Володимир Євгенович Панченко : біобібліографічний покажчик / [уклад.: В. Є. Панченко, Т. О. Патрушева] ; редкол. серії: В. П. Моренець, В. Є. Панченко, Т. О. Ярошенко ; Нац. ун-т "Києво-Могилян. акад.", Наук. б-ка. Київ : НАУКМА, 2014. 113 с. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/items/b5ef70f4-e135-4188-8b26-06e39de92d3f>.
3. Гончарова Н. Скарби сільського Ермітажу. *Хобі*. 2007. Квітень. С. 68—71.
4. Кочергін І. Неспинний поступ Олександра Поля. *Хобі*. 2006. Липень—серпень. С. 50—56.
5. Куценко Л. "В Вас стільки сонця золотого...". *Хобі*. 2006. Червень. С. 70—74.
6. М'ятович В. Інтерв'ю для статті про "Хобі". (Н. Романюк, інтерв'юер), (Папка "Хобі"). Особистий архів автора. 2023. 7 березня.
7. Момот Л. Володимир Панченко: "У подорожах мене найбільше цікавлять історії людей, переплетіння долі". *Хобі*. 2007. Січень. С. 6—16.
8. Панченко В. Добрий ангел. *Хобі*. 2006. Липень—серпень. С. 24—31.
9. Панченко В. Євангеліє від Миколи Ге. *Хобі*. 2006. Жовтень—грудень. С. 30—42.
10. Панченко В. Новомиргородські етюди. Інтродукція. *Хобі*. 2008. Жовтень—листопад. С. 54—63.
11. Панченко В. Пристрасті Василя Тарновського. *Хобі*. 2007. Березень. С. 28—37.
12. Панченко В. "Сила чорноземна наш Чубинський...". *Хобі*. 2007. Травень. С. 24—30.
13. Панченко В. Українець, який відмовився від булави. (Інтерв'юер Сергій Задорожний). *Хобі*. 2006. Січень. С. 24—27.
14. Панченко В. Феміністка. *Хобі*. 2008. Травень. С. 58—67.
15. Панченко В. "Шукай краси, добра шукай...". *Хобі*. 2006. Вересень. С. 46.
16. Романюк Н. Журнал для колекціонерів і дослідників "Хобі": тематична палітра, жанрова специфіка. *Український інформаційний простір*. 2024. № 1 (13). С. 109—118. DOI: [https://doi.org/10.31866/2616-7948.1\(13\).2024.300854](https://doi.org/10.31866/2616-7948.1(13).2024.300854).

Natalia Romaniuk,

PhD of Social Communications,

Associate Professor, Department of Media Production and Publishing,

Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University

**The sections "From the past" in the magazine "Hobby"
as a way to popularize Ukrainian culture and a source base for researchers**

The article is devoted to the study of the content of the magazine "Hobby", which was published during 2005—2008 and only recently became the subject of research.

It is emphasized that the magazine was unique in content and purpose, positioned itself as a "magazine for all generations" about the "world of our hobbies".

The thematic content of the "From the Past" section is thoroughly examined. It is stated that, on the one hand, this section is of interest in terms of content, since it published reports, essays, sketches, interviews related to local history, history, literature, painting, and publishing of Ukraine; on the other hand, it is important as a platform for publishing the creative works of talented contributors.

It is noted that the permanent author of the "From the Past" section was V. Panchenko, and it also published intelligence reports by L. Kutsenko, I. Kochergin, N. Goncharova, and others.

It is concluded that the multi-faceted essays of the "From the Past" column contributed to the popularization of Ukrainian culture and encouraged the study of native history, and now can serve as a source base for researchers.

Keywords: all-Ukrainian magazine "Hobby"; the sections "From the Past"; magazine editions of Ukraine in the 2000s; local history; Ukrainian culture research; V. Panchenko

References

1. Balabko O. (2008). Vid Kochubeiv do Kochubeiv. *Khobi*, June, pp. 56—73.
2. Panchenko V. Ye., Patrusheva T. O. [uklad.]. (2014). *Volodymyr Yevhenovych Panchenko : biobibliografichni pokazhchyk*. Kyiv: NaUKMA. Available at: <https://ekmair.ukma.edu.ua/items/b5ef70f4-e135-4188-8b26-06e39de92d3f>.
3. Honcharova N. (2007). Skarby silskoho Ermitazhu. *Khobi*, April, pp. 68—71.
4. Kocherhin, I. (2006). Nespynnyi postup Oleksandra Polia. *Khobi*, July—August, pp. 50—56.
5. Kutsenko L. (2006). "V Vas stilky sontsia zolotoho...". *Khobi*, June, pp. 70—74.
6. Miatovych V. (2023, March 7). *Interviu dlia statti pro "Khobi"* (N. Romaniuk, Interviuer), (Folder "Khobi"). Personal archive of the author.
7. Momot L. (2007). Volodymyr Panchenko: "U podorozhakh mene naibilshe tsikavliat istorii liudei, perepletinnia dol". *Khobi*, sichen, pp. 6—16.
8. Panchenko V. (2006). Dobryi anhel. *Khobi*, July-August, pp. 24—3.
9. Panchenko V. (2006). Yevanheliie vid Mykoly He. *Khobi*, October-December, pp. 30—42.
10. Panchenko V. (2008). Novomyrhorodski etudy. Introduktsiia. *Khobi*, October-November, pp. 54—63.
11. Panchenko V. (2007). Prystrasti Vasylia Tarnovskoho. *Khobi*, March, pp. 28—37.
12. Panchenko V. (2007). "Syla chornozemna nash Chubynskiy...". *Khobi*, May, pp. 24—30.
13. Panchenko V. (2006). Ukrainets, yakyi vidmovyvsia vid bulavy. Interviewed by Serhiy Zadorozhny. *Khobi*, January, pp. 24—27.
14. Panchenko V. (2008). Feministka. *Khobi*, May, 58—67.
15. Panchenko V. (2006). "Shukai krasny, dobra shukai...". *Khobi*, September, p. 46.
16. Romaniuk N. (2024). Zhurnal dlia kolektsioneriv i doslidnykiv "Khobi": tematychna palitra, zhanrova spetsyfika. *Ukrainskyi informatsiinyi prostir. Ukrainian Information Space*, 1 (13), pp. 109—118. DOI: [https://doi.org/10.31866/2616-7948.1\(13\).2024.300854](https://doi.org/10.31866/2616-7948.1(13).2024.300854).

Надійшла до редакції 28.05.2025

До уваги передплатників!

Угоду щодо передплати на видання Книжкової палати України

можна укласти безпосередньо з установою.

Звертайтеся у відділ підготовки та розповсюдження видань

тел. (044) 292-65-73

e-mail: vydannya@ukrbook.net

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 21783-11683ПР від 31.12.2015.

Формат 60x84¹/₈. Ум. друк. арк. 6,05. Тираж 25 пр. Зам. 60.

Журнал надруковано на обладнанні Книжкової палати України

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1954 від 24.09.2004.

До уваги читачів: електронний варіант журналу "Вісник Книжкової палати" ISSN 2076-9555 (онлайн-версія) розміщено на сайті Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського в розділі "Наукова періодика України":

http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/VKP/index.html
